

De VÍlnius a Montreal: cinc guerres fora de la guerra

Cinc ciutats en conflicte

Bagdad va viure la setmana passada, d'una manera especialment dramàtica, les conseqüències de la guerra del Golf. Un refugi atacat amb centenars de morts civils és la imatge més patètica del conflicte.

Però fora d'aquesta guerra, i fora de les ciutats del món que viuen en conflicte. Potser no tan dramàtic però també important. N'hem triat cinc: Crossmaglen (Irlanda), Ljubljana (Eslovènia), Montreal (Canadà), VÍlnius (Lituània) i Johannesburg (Sud-àfrica) reflecteixen la imatge d'unes guerres diferents.

CROSSMAGLEN, LA FRONTERA DE L'IMPERI

Crossmaglen, un petit poble del comtat d'Armagh, va entrar el 1920 en els annals del surrealisme polític. I, a partir de llavors, també formaria part de la història irlandesa com a símbol i realitat de la lluita per la reunificació de l'illa. Encaixonat en una U natural, envoltada en tres quarts parts del seu espai natural per terres pertanyents a la república d'Irlanda, només un insensat podia tenir la pensada de mantenir aquest enclau catòlic al 100%, i d'una reconeguda tradició nacionalista, en l'estat protestant d'Irlanda del Nord. Però la seva descripció administrativa al comtat d'Armagh, majoritàriament unionista, va col·locar aquesta població sota el control de les forces de seguretat britàniques. I la situació geogràfica de Crossmaglen va facilitar, de bon principi, la pràctica armada, ja que aquesta subcomarca es troba a les falces de les muntanyes Sliabh Guilion que l'aïllen de la resta de l'Ulster. Una teranyina d'estretes carreteres, entre turons acotats per fileres d'arbres i arbustos, una frontera oberta a totes bandes, el silenci còmplice del veïnat cap als membres de l'IRA i la facilitat per colpejar l'exèrcit, amb emboscades i explosions de mines, dificultaven qualsevol control militar. En aquest context, els britànics van pagar-ne molt ràpidament les conseqüències.

El 31 de gener de 1921, el policia Robert W. Compston era assassinat quan feia la ronda a Cullyhanna, un nucli de cases a pocs quilòmetres de Crossmaglen. Va ser el primer policia mort en el recent-

ment creat estat de l'Ulster. Des de llavors, la cadena ha prosseguit. Però l'IRA no necessita retirar-se als *santuaris* del sud com argumenten molts protestants. Per realitzar les seves accions no tenen una altra base logística que Crossmaglen. Després de col·locar les mines o les actuals bombes accionades per ràdio control, després d'haver abatut algun helicòpter amb foc de metralladora —encara que aquests èxits succeeixen poques vegades, l'última el 1988, i l'exèrcit britànic només ha reconegut dos aparells perduts— els *voluntaris* tornen a casa protegits per la confiança dels seus veïns. Prenen la *pint* al pub i es confonen entre la gent.

LA GUERRA DE McALISTER

És fàcil entendre que els soldats anomenin la regió de South Armagh "bandit country", terra de bandits. Aquesta pot ser una descripció encertada, en termes militars, perquè molts combois de les forces de seguretat i alguns quarts de policia han volat per l'aire en algun moment de l'actual fase del conflicte, iniciada el 1969. "Calculo que, en més de vint anys de lluita, només en aquesta petita àrea han mort uns dos-cents soldats i policies, mentre que l'IRA només ha sofert deu baixes". A Jim McAlister, regidor del Sinn Fein per la comarca de Crossmaglen, se li nota un formigueig de satisfacció pels perills que corren aquí els *professionals* de l'exèrcit britànic. De 45 anys i complexió robusta, McAlister exerceix de líder regional del Sinn Fein, el partit nacionalista, i ha pogut observar els canvis estratègics que han anat introduint les forces de seguretat: "Hi ha un punt i apart des de l'any 1985. Amb l'acord anglo-irlandès de Hillsboroug, Gran Bretanya va aconseguir el suport d'Irlanda en la vigilància de la frontera i es va embarcar en la construcció d'una autèntica *anella d'acer* que ha convertit la nostra comarca en una presó a l'aire lliure". Així, a South Ar-

magh, han aparegut els *observation post*, més coneguts per *spy post*: torres d'observació situades sobre búnquers subterranis que controlen les carreteres d'accés al nord. Connectades visualment entre elles, creen un triangle sobre el poble de Crossmaglen. Els ulls de McAlister han vist com la foscor nocturna es transformava: "De nit pots veure brillar desenes de llums roges. Són els llums de posició perquè els helicòpters puguin aterrar a qualsevol hora. Si t'hi fixes una mica, pots observar que hi ha una cadena de quarts i torres-espia des de les muntanyes fins a la plana". La frontera kafkiana ha esdevingut un malson i les aspes dels Cobra trenquen el son dels vilatans. I són imprescindibles. A South Armagh fa temps que l'aprovisionament dels quarts i el transport de tropes es fa per helicòpter. "Sobrevolen sempre en formació de tres com a mínim i, mentre un aterra, els altres fan voltes en cercle. Tenen molta por que els en tombin un altre. Al març passat van identificar uns voluntaris de l'IRA que muntaven una metralladora, ho van comunicar a la base i van iniciar una operació extensiva de rastreig, però a aquells nois se'ls va empassar la terra". A la frontera, McAlister i els seus es permeten ser mordagos perquè, a diferència de Belfast, aquesta és una zona on els britànics no s'atreveixen a patricular intensivament.

Per a aquestes tasques, l'exèrcit va crear les *flying patrol*, grups de vuit soldats acompanyats d'un policia que coneix la zona i els habitants. Durant el dia s'amaguen en miradors camuflats o travessen els camps per descobrir possibles moviments sospitosos. Duen motxilles amb provisions, radiotransmissor connectat a l'orella, un FAL belga amb visor nocturn, vestit de camuflatge i s'embetumen la pell. Són els *carapintats* de sa graciosa majestat. Mercenaris amb contractes de deu anys que saben que són en perill real tot i estar generalment sota protecció aèria. El seu factor de força és la sorpresa,

La frontera de l'imperi, *bandit country* per als soldats.

RICARD CUGAT

aterren a qualsevol camp i, en pocs moments, poden improvisar un control de carretera. McAlister els coneix bé. Solen venir del quarter de Bessbrock, i algunes de les seves operacions nocturnes han acabat amb pallisses a joves o incursions a cases de reconeguts nacionalistes. I és que no hi ha res pitjor, per al soldat, que la sensació que tothom l'aïlla esperant que cometi l'error de trepitjar algun fil verd...

VEÏNS

"Això és pitjor cada dia. Algunes de les meves vaques ja han avortat per culpa del brogit dels helicòpters i, quasi cada dia, tinc un d'aquests artefactes aterrant en algun camp meu". Ser ramader no és cap ganga a Europa. Ser un petit propietari, menys. I ser-ho a Crossmaglen afegeix més frustració a Owen Caraher que, a més de veure que la política de subvencions de la CEE afavoreix els ramaders protestants "que ocupen les millors terres per dret de conquesta", ha de patir una pressió militar que li provoca unes pèrdues econòmiques contínues: "Quan trepitgen un camp en guaret me'l deixen inútil, però no pots de-

nunciar-los perquè estan en acte de servei". Aquest home gran, de caminar feixuc, aferrat a la seva boina respon, però, a la darrera batalla que els ha plantejat l'exèrcit: "Aquesta frontera és una barbàrie, la meua dona és de Monahan, a l'altre cantó de la frontera, que és on anem a comprar i ens relacionem però ara volen que per anar d'un lloc a l'altre passem només per una carretera autoritzada". O la carretera Dublín-Belfast, l'única que manté una duana fixa. Aquest és un estira-i-arronsa permanent. Els soldats situen grans blocs de formigó al límit fronterer de les carreteres comarcals o volen l'asfalt. Els ramaders, en piquets ajudats d'excavadores i camions, restableixen el trànsit fins a la propera topada. I altres decideixen fer-se de l'IRA. "Ens hem de defensar, ¿oi?". Owen Caraher somriu com aquell qui no vol la cosa: "L'exèrcit ha de marxar".

JUSTÍCIA BRITÀNICA

A John Anthony McCooey el van jutgar a una Diplok Court. Un sistema judicial només per a Irlanda del Nord on el dret al

silenci és, legalment, un agreujant. El jutge, com és natural, era protestant. El van trobar culpable de col·laboració en set assassinats comesos durant un tiroteig a la Tallyvallen Orange Hall, un local freqüentat per policies. No hi havia proves materials, ni testimonis. Tan sols una declaració confusa després de tres dies a comisaria.

Ingressava a Long Kesh la primavera de 1976 on aguantaria quatre anys de *dirty protest*, una reclamació de l'estatut de presoner polític que els va comportar restar nus a les cel·les —una manta, tan sols— a més de menjar i defecar-hi. Tot —al final, deu vaguistes de fam morts el 1981— per negar-se a ser tractats com a delinqüents comuns. Després el silenci de la reclusió i la rutina. Aquest mateix any ha aconseguit la llibertat condicional i ha tornat a Cullyhanna. Dues dècades després. Aquesta és una història de South Armagh però n'hi ha de semblants a tota Irlanda del Nord. Potser per això, a Crossmaglen no respecten els soldats. Ells —diuen— no s'han inventat la divisió d'Irlanda.

Oriol Malló